

FRÁSÖGN

af haustfundu ÖSE-þingsins í Genf 3.–5. október 2014

Af hálfu Íslandsdeildar ÖSE-þingsins sóttu fundinn Elsa Lára Arnardóttir formaður, Pétur H. Blöndal varaformaður og Guðmundur Steingrímsson, auk Vilborgar Ásu Guðjónsdóttur ritara. Til viðbótar við hefðbundinn fund stjórnarnefndar ÖSE-þingsins fór fram ráðstefna um nýjar öryggisáskoranir og hlutverk þjóðþinga við að takast á við þær, ásamt fundi vettvangs Miðjarðarhafsríkja (e. Mediterranean Forum).

Í setningarávarpi sínu ræddi Ilkka Kanerva, forseti þingsins, um ábyrgð þingmanna þegar kæmi að því að takast á við nýjar öryggisógnir, allt frá hryðjuverkum til kjarnorkuöryggis, fólksflutningum til loftlagsbreytinga og mansali til sanngjarnra kosninga.

Ráðstefnu haustfundar var skipt í þrjá hluta eftir málefnaáherslum nefnda þingsins. Í fyrsta hluta, sem tilheyrði vídd stjórn mála- og öryggismála, var sérstök áhersla á ástandið í Úkraínu. Fyrirlesarar voru Simon Lunn sem situr í alþjóðlegri ráðgjafanefnd stofnunarinnar Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Forces (DCAF), ásamt Astrid Thors, fulltrúa ÖSE í málefnum minnihlutahópa. Að mati Lunn væri eina leiðin til að leysa deiluna í Úkraínu að halda öllum viðræðum og samstarfi gangandi, þar á meðal á vettvangi NATO-Rússlandsráðsins. Styrkja ætti og blása nýju lífi í allt samstarf sem fyrir væri, grunn þess og skipulag, þar á meðal samninginn um hefðbundinn herafli í Evrópu. Öll ríki ættu þá að setja stuðning við Úkraínu ofarlega á dagskrá sína. Thors fjallaði um stöðu minnihlutahópa í Úkraínu, þar einna helst á Krímskaga þar sem hún sagði ástandið fara versnandi, sér í lagi hjá krímverskum töturum og úkraínskum ríkisborgurum. Sífelld væri brotið á mannréttindum þessara hópa og úkraískir borgarar m.a. neyddir til að gefa upp ríkisborgararétt sinn.

Í kjölfar erinda tóku við umræður milli þingmanna þar sem forseti rússneska þingsins og formaður landsdeildar Rússlands hjá ÖSE-þinginu, Naryshkin Sergey Evgenyevich, tók fyrstur til máls. Hann ræddi um ábyrgð úkraínskra stjórnvalda í tengslum við flugvél Malaysian Airlines, MH17, sem var skotin niður yfir austurhluta Úkraínu í júlí sl. Hann talaði einnig um ábyrgð úkraínskra stjórnvalda þegar kæmi að fjöldagröf sem fannst í Donetsk, sem rússnesk stjórnvöld hefðu kallað eftir ítarlegri rannsókn á. Þá kenndi Evgenyevich vesturveldunum um að aflýsa hefði þurft áætluðum fyrsta fundi sérstaks vettvangs um málefni Úkraínu sem átti að fara fram í Genf á meðan á haustfundinum stóð en vesturveldin hefðu ekki sent fulltrúa sína á. Loks talaði hann um refsiaðgerðir vesturveldanna gagnvart Rússlandi sem hann sagði ólöglegar. Nýjustu refsiaðgerðirnar hefðu verið samþykktar á sama tíma og samið var um vopnahlé milli úkraínskra stjórnvalda og aðskilnaðarsinna sem sannaði að markmið vesturveldanna væri að gera stórveldið Rússland óstöðugt. Engu landi væri meira í mun en Rússlandi að stöðugleiki kæmist á í Úkraínu og samband Rússa og úkraínskra bræðra þeirra blómstraði.

Því næst ávarpaði þingið formaður landsdeildar Úkraínu hjá ÖSE-þinginu, Oleg Zarubinsky, sem sagði áróður forseta rússneska þingsins með ólíkindum. Rússar væru að drepa Úkraínnumenn miskunnarlaust, m.a. með skriðdrekum. Rússneskir hermenn væru á úkraínsku landssvæði. Hann spurði þingmenn hvort einhver af þeim atriðum, sem samþykkt hefðu verið í ályktun ársfundarins í Bakú um Rússland, hefði verið uppfyllt. Öll þjóðþing aðildarríkja ÖSE-þingsins væru skyldug til að framfylgja ályktuninni, hvort sem þeim líkaði það betur eða verr. Ekkert hefði breyst síðustu fjóra mánuði frá ársfundu. Engin ástæða væri til bjartsýni. Í friðaráætlun forseta Úkraínu fælist vopnahlé án tafar sem Úkraínustjórn styddi en Rússar framfylgdu ekki. Það væri enginn friður í Úkraínu. Þá væri þúsund Úkraínumönnum haldið sem pólitískum föngum. Úkraínustjórn væri þakklát fyrir eftirlitsstarf ÖSE-þingsins í landinu en án raunverulegs eftirlits á vegum Úkraínu, Rússlands og ÖSE á landamærunum við Rússland í austurhluta landsins yrði enginn friður. Að lokum sagði Zarubinsky að einungis þau lönd sem

óskuðu ekki eftir stríði við nágranna sína kæmu á friði. Hann vonaði að nágrannar Úkraínu yrðu eins friðelskandi og Úkraína hefði verið í sinni sögu.

Annar hluti ráðstefnunnar tilheyrði efnahags- og umhverfisvæddinni. Formaður nefndar ÖSE-þingsins um málaflökkinn, Roza Aknazarova frá Kirgistan, lagði ríka áherslu á tengslin milli loftslagsbreytinga og öryggis. Hún hvatti þingmenn til að vekja athygli þjóðþinga sinna á mikilvægi þess að markmiðum væri náð á næstu loftslagsráðstefnu Sameinuðu þjóðanna í París 2015. Í umræðum sagði dr. Hedy Fry frá Kanada að mikilvægt væri að skoða áhrif loftslagsbreytinga og umhverfisstórslysa á mannréttindi og þá staðreynd að konur og börn væru sérstaklega varnarlaus í þannig aðstæðum.

Loks tilheyrði þriðji hluti ráðstefnunnar vídd mannréttinda og lýðræðis. Peter Maurer, formaður Alþjóðanefndar Rauða krossins, ræddi um mismunandi hlutverk Rauða krossins og stofnunar eins og ÖSE þegar kæmi að mannúðarmálum. Áskorun Rauða krossins væri að vinna að mannúðarmálum á áttaksvæðum án þess að blanda sér í átökin. Í því sambandi ræddi hann sérstaklega sambandið milli alþjóðalaga og alþjóðamannúðarlaga og hvernig Rauði krossinn ynni nú að því að greina lagarammann allan betur. Í umræðum lagði hollenski þingmaðurinn Nico Schrijver áherslu á mikilvægi þess að styrkja alþjóðlegt mannúðarstarf og spurði aðra þingmenn að því hvernig ríkisstjórnir á áttaksvæðum ættu að sinna mannúðarstarfi þegar þær væru sjálfar oft aðilar að átökunum.

Á fundi stjórnarnefndar þingsins kynnti Lamberto Zannier, framkvæmdastjóri ÖSE, fjárhagsáætlun stofnunarinnar fyrir árið 2015. Pétur H. Blöndal, sérlegur fulltrúi forseta ÖSE-þingsins í fjárreiðum ÖSE, fagnaði fyrirhugaðri hækkun á útgjöldum stofnunarinnar, jafnvel þótt hún væri aðeins 1,4%. Á sama tíma gagnrýndi hann aukin framlög til skrifstofu ÖSE í Vín á kostnað framlaga til vettvangsskrifstofa. Þá væri gert ráð fyrir fækkun starfsfólks innan ÖSE, en starfsfólkið væri drifkraftur stofnunarinnar. Loks væri gert ráð fyrir auknum framlögum um 10% til lýðræðis- og mannréttindastofnunar ÖSE (ODIHR) sem kæmi spáskt fyrir sjónir á tímum niðurskurðar. Í því samhengi væri rétt að minna á að beiðni ODIHR um 30% aukningu í framlögum fyrir árið 2014 hefði verið ein meginástæða þess að það dróst á langinn að samþykkja fjárreiður ÖSE fyrir það ár. Pétur spurði Zannier um álit hans á tillögu sinni um að ÖSE-þingið samþykkti fjárlög ÖSE og hefði eftirlit með starfsemi þess. Á ársfundinum í Ístanbul 2013 hefði verið samþykkt ályktun um að þingið ætti að ráða og borga endurskoðun reikninga ÖSE en ekkert hefði hins vegar hreyfst í þá átt síðan. Zannier sagði að þjóðþingin hefðu eftirlit með fjárreiðunum í gegnum sínar ríkisstjórnir. Þingmenn ættu að ræða málið við ríkisstjórnir sínar sem síðan tækju ákvarðanir í samstarfi við ríkisstjórnir hinna aðildarríkjanna innan fastaráðs ÖSE. Pétur spurði Zannier einnig um aukin framlög til ODIHR. Zannier sagðist ekki semja við ODIHR né taka við framlagsbeiðnum frá þeim. Loks spurði Pétur Zannier um þörfina fyrir neyðarsjóð innan ÖSE sem hægt væri að leita í þegar óvænt neyðarástand myndast, eins og t.d. á þessu ári í Úkraínu. Zannier sagði þörfina fyrir þess slags sjóði vera til staðar.

Sérlegur fulltrúi þingsins gagnvart baráttunni gegn mansali, bandaríski þingmaðurinn Christopher Smith, vakti athygli þingmanna á að fjárhagsáætlun ÖSE fyrir árið 2015 gerði ráð fyrir miklum niðurskurði til málaflökksins. ÖSE hefði skuldbundið sig til að leiða baráttuna gegn mansali og því væri þessi þróun ekki úthugsuð og óviturleg. Hann hvatti þingmenn til að þrýsta á ríkisstjórnir sínar að sjá til þess að framlög ÖSE til málaflökksins yrðu ekki lækkuð.

Sérlegur fulltrúi ÖSE-þingsins gagnvart jafnréttismálum, dr. Hedy Fry, sagði að þó framfara gætti þegar kæmi að jafnrétti kynjanna á ÖSE-svæðinu væri ójafnréttið ennþá mikið. Nú þyrfti ÖSE að hætta að ræða aðeins um vonir til endurbóta og fara að gera vel úthugsaðar áætlanir og koma þeim í framkvæmd. Setja þyrfti mælanleg markmið fyrir næstu 10 árin, samhliða stöðugu mati á framförum.

Frekari upplýsingar má nálgast hjá ritara Íslandsdeildar ÖSE-þingsins og á vefsvæðinu www.oscepa.org.